

# **ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УКРАЇНОЮ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС ЩОДО ЯКОСТІ ВОДИ ТА УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ, ВКЛЮЧАЮЧИ МОРСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ**

***Сапко О. Ю.***

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

Підписавши Угоду про асоціацію, Україна взяла на себе зобов'язання щодо імплементації свого законодавства до вимог ЄС, в тому числі якості води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище.

Законодавство ЄС встановлює комплексну систему управління водними ресурсами, вимагаючи від країн-учасниць створення відповідних адміністративних структур, розробки планів, а також моніторингу та контролю якості води. Основним нормативним документом у ЄС для дій спільноти у сфері водної політики є Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.10.2000 р., завданням якої є: забезпечення людей питною водою, постачання води для інших господарських потреб, охорона водного середовища і обмеження наслідків повеней і посух [1].

На теперішній час Україною виконано значну роботу з імплементації Водної Рамкової Директиви у сфері управління водними ресурсами. Окремі принципи інтегрованого управління водними ресурсами почали реалізовуватися в Україні ще до підписання Угоди про асоціацію. Зокрема, згідно з Законом України № 1641-VIII від 04.10.2016 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом», було внесено зміни до Водного кодексу, а саме територія України була розділена на 9 водогосподарських ділянок, відповідно до основних річкових басейнів та на законодавчому рівні закріплено впровадження системи інтегрованого управління водними ресурсами на основі басейнового принципу. Цим же документом зазначається, що Плани управління річковими басейнами розробляються та реалізуються з метою досягнення екологічних цілей, встановлених для кожного району річкового басейну, у визначені терміни [2].

Розробка перших Планів управління річковим басейном для кожного району почалася під час реалізації «Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року» (2012 р.). Наразі вже завершено розробку проектів Планів управління для всіх річкових басейнів з урахуванням впливу військових дій на водні ресурси України, що забезпечує виконання умов для імплементації Водної Рамкової Директиви на практиці.

Для реалізації принципів басейнового управління в Україні починаючи з 2016 р. було створено нові Басейнові ради, а у 2017 р. було ухвалено типові Положення про ці Ради [3]. В другій половині 2018 р. було сформовано 13 Басейнових рад відповідно до діючих річкових басейнів країни.

Однією з основ впровадження принципів інтегрованого управління водними ресурсами є державний моніторинг вод. З 2019 р. із прийняттям нового Порядку

здійснення державного моніторингу вод в Україні запроваджено європейський підхід до моніторингу вод, який визначає чіткий розподіл обов'язків між суб'єктами моніторингу та усуває дублювання функцій. Також введено нові показники, які раніше не вимірювалися в Україні, зокрема пріоритетні, гідроморфологічні та біологічні [4]. У 2022 р. Державне агентство водних ресурсів України затвердило державні Програми моніторингу вод, що включають діагностичний та операційний моніторинг масивів поверхневих, підземних і морських вод для басейнів річок Дону, Дністра, Дунаю та Вісли.

У лютому 2019 р. в Україні набрала чинності нова «Методика віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, а також віднесення штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод», яка повністю відповідає вимогам ЄС, відповідно до якої класифікація екологічного стану розробляється окремо для кожного типу масиву, що робить її специфічною для конкретного типу води [5]. Ця методика вже використовується для аналізу даних щодо оцінки якості поверхневих вод в Україні.

Найбільш важливим документом в контексті виконання міжнародних зобов'язань у сфері водної безпеки є «Водна стратегія України до 2050 року» (2022 р.), якою визначено ключові принципи державної політики в області використання, охорони та відтворення водних ресурсів. Стратегія містить п'ять стратегічних цілей, для кожної з яких визначено 40 вимірюваних показників і відповідні завдання [6].

29.05.2023 р. Верховна Рада України прийняла за основу законопроект «Про забезпечення конституційних прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля» (реєстр. №6004-д), яким передбачається впровадження інтегрованого екологічного дозволу, визначення видів діяльності, що потребують такого дозволу, а також встановлення вимог щодо застосування найкращих доступних технологій, методів управління, моніторингу викидів та контролю за дотриманням умов інтегрованого дозволу [7].

Основним нормативним документом для дій спільноти у сфері політики з охорони морського середовища у ЄС є Директива 2008/56/ЄС Європейського парламенту та Ради від 17.06.2008 р. яка встановлює рамки діяльності Співтовариства у сфері політики з морського середовища. Для впровадження положень цієї Директиви в Українське законодавство, Уряд затвердив Морську природоохоронну стратегію України (2021 р.), де визначено основні принципи державної політики в сфері охорони морського середовища до 2034 р. та механізми забезпечення «доброго» екологічного стану Азовського та Чорного морів [8].

На превеликій жаль, війна внесла свої корективи в плани щодо впровадження Європейських норм і підходів до охорони морського середовища, тому після завершення бойових дій необхідно буде переглянути План дій до Морської Стратегії та скоригувати заходи. Крім того, робота щодо підготовки проекту Плану дій для досягнення та підтримання «доброго» екологічного стану

Азовського і Чорного морів може бути відновленою тільки після завершення воєнного стану в Україні.

Основним нормативним документом щодо захисту вод від забруднення нітратами з сільськогосподарських джерел у ЄС є Директива Ради 91/676/ЄЕС від 12.12.1991 р. щодо захисту вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел, яка спрямована на зменшення забруднення вод азотовмісними сполуками від розподілених сільськогосподарських джерел. У рамках імплементації цієї Директиви, Україною було затверджено нові Правила щодо забезпечення родючості ґрунтів та використання певних агрохімікатів, які стосуються виробників товарів, що здійснюють сільськогосподарську діяльність у зонах уразливих до накопичення нітратів [9]. На жаль, на сьогоднішній день існуючих нормативних документів недостатньо для повної імплементації Нітратної Директиви. Уряд затримує розробку Планів управління зонами, схильними до накопичення нітратів, через непорозуміння між різними Міністерствами щодо визначення таких зон.

У серпні 2024 р. до Верховної Ради України було подано Проект Закону «Про захист вод від забруднення, викликаного нітратами з сільськогосподарських джерел», який встановлює правові та організаційні основи для захисту підземних і поверхневих вод від нітратного забруднення, а також визначає ключові принципи і вимоги до сільськогосподарської діяльності в зонах, чутливих до накопичення нітратів [10]. На теперішній час документ знаходиться на розгляді у Верховній Раді.

Основним нормативним документом щодо оцінки і управління ризиками затоплення у ЄС є Директива 2007/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.10.2007 р. про оцінку та управління ризиками затоплення, яка зобов'язує держави-члени здійснити попередню оцінку ризиків затоплення, щоб визначити річкові басейни та суміжні прибережні райони, де цей ризик існує. На теперішній час в Україні триває розробка карт ризиків і загроз затоплення, а саме проводяться дослідження планів управління ризиками затоплення для конкретних територій в межах річкових басейнів, визначаючи місцевості з високим ризиком затоплення на період 2023 – 2028 рр. В рамках імплементації Директиви, урядом було розроблено та затверджено Методику попередньої оцінки ризиків затоплення, яка дозволяє виявити території з потенційно значними загрозами затоплення у всіх річкових басейнах України, а також інші можливі джерела затоплення [11].

Основним нормативним документом щодо очистки міських стічних вод у ЄС є Директива № 91/271/ЄЕС про очистку міських стічних вод» зі змінами та доповненнями, внесеними Директивою № 98/15/ЄС та Регламентом (ЄС) № 1882/2003 і Регламентом (ЄС) № 1137/2008. З метою виконання вимог цієї Директиви, Верховна Рада України прийняла Закон України «Про водовідведення та очищення стічних вод», який визначає правові, економічні та організаційні основи функціонування системи водовідведення, спрямовані на створення комфортних умов для життя людей та захист навколишнього середовища від негативних наслідків стічних вод [12].

На сьогоднішній день в Україні реалізація Директиви Ради 98/83/ЄС від 03.11.1998 р. про якість води, призначеної для споживання людиною регламентується нормативно-правовим актом ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», яким встановлено гігієнічні вимоги щодо якості всіх видів питних вод, що використовуються в країні [13]. Крім того, Верховна Рада ухвалила Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про питну воду та питне водопостачання», розроблений Кабінетом Міністрів, яким передбачається регулювання відносин, щодо водопостачання та водовідведення; запобігання погіршенню якості води водних об'єктів та інш. [14].

Висновки. На теперішній час, Україна вже здійснила значні кроки для впровадження вимог європейського законодавства в сфері якості води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище. Положення Водної Рамкової Директиви та Директиви про морську стратегію впроваджено в Українське законодавство майже повністю. Нові створені управлінські системи вже працюють по всіх водних басейнах та повинні забезпечити досягнення цілей водної політики України, зокрема доброго екологічного стану води та ефективності її використання. В меншому ступені в Україні імplementовано вимоги Паводкової та Нітритної Директив, Директиви про очищення міських стічних вод та Директиви про питну воду. Проте робота над зміною законодавства продовжується.

#### Перелік посилань

1. Про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики: Директива № 2000/60/ЄС від 23 жовтня 2000 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_962#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_962#Text) (дата звернення: 10.10.2025).

2. Про внесення змін у деякі законодавчі акти України щодо впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом: Закон України від 4 жовтня 2016 р. № 1641-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1641-19/paran102#n102> (дата звернення: 10.10.2025).

3. Про затвердження Типового положення про басейнові ради: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 26 січня 2017 р. № 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-17#Text> (дата звернення: 10.10.2025).

4. Порядок здійснення державного моніторингу вод: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 758. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/758-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.10.2025).

5. Методика віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, а також віднесення штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 14 січня 2019

р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0127-19#Text> (дата звернення: 12.10.2025).

6. Водна стратегія України на період до 2050 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2022 р. № 1134-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.10.2025).

7. Проект Закону про забезпечення конституційних прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля (реєстр. №6004-д). URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/237059.html> (дата звернення: 15.10.2025).

8. Морська природоохоронна стратегія України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1240-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1240-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

9. Правила щодо забезпечення родючості ґрунтів та використання певних агрохімікатів: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 24 листопада 2021 р. № 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0034-22#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

10. Про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами із сільськогосподарських джерел: Проект Закону України від 16 серпня 2024 р. № 11486. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI11494A> (дата звернення: 15.10.2025).

11. Методика попередньої оцінки ризиків затоплення: Наказ Міністерства Внутрішніх Справ України від 17 січня 2018 р. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0153-18#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

12. Про водовідведення та очищення стічних вод: Закон України від 12 січня 2023 р. № 2887-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887-20#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

13. ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0452-10#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

14. Про внесення змін до Закону України «Про питну воду та питне водопостачання»: Закон України від 18 травня 2017 р. № 2047-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2047-19#Text> (дата звернення: 20.10.2025).